

Georges Bernanos a jeho povojnové odmietnutie demokracie a pokroku

Branislav Michalka

19. júla 2021 ✚ *Politika* ✚ *Revolúcia a kontrarevolúcia*

Georges Bernanos

zdroj: arretsurinfo.ch

Francúzsky katolícky spisovateľ Georges Bernanos sa preslávil románmi *Denník vidieckeho farára* a *Pod slnkom Satanovým*, či divadelnou hrou *Rozhovory karmelitánok*, ktoré sa dočkali rovnako slávnych filmových adaptácií. Napriek tomu, že bol tento spisovateľ v mladosti spolupracovníkom monarchistického hnutia *Action française* a vždy sa vyhlasoval za monarchistu a odporcu modernej civilizácie, demokracie aj socializmu, vytvoril sa okolo jeho osoby mýtus akéhosi obhajcu liberálnej demokratickej spoločnosti, proti tzv. fašizmu. Celé nedorozumenie (alebo skôr zámerná kamufláž pokrokových literárnych nádenníkov) má korene v Bernanosovej kritike represálií španielskych falangistov, príslušníkov armády generála Franca, na ostrove Malorka, kde v tom čase spisovateľ prebýval. Tú vyjadril v knihe *Velké cintoríny vo svite mesiaca*.

Z jeho odporu voči represáliám frankistických oddielov (do akej miery objektívneho, to je otázkou pre historikov), ktoré považoval podobne ako ďalšie modernistické hnutia socializmu (internacionálneho, či nacionálneho), demokracie, či komunizmu, za prejav pokrokovej zvrátenosti a moderného sociálneho inžinierstva, sa začala po II. svetovej vojne umelo vyrábať obhajoba ideálov demokracie ako takej. Na dosiahnutie tohto obrazu stačilo mlčať o posledných troch rokoch jeho života (zomrel v roku 1948), v ktorých sa naopak ostentatívne postavil proti modernej dobe, pokroku a demokracii.

Bernanos, vedomý si nebezpečenstva ideovej manipulácie s jeho osobou, ktorá sa začala ihneď po vojne, sa rozhodol, napriek podlomenému zdraviu (následok ťažkej havárie), vystúpiť na viacerých fórach, aby sa dištancoval od kresťanskej demokracie, modernej technokracie, socializmu, marxizmu a demokracie ako takej. Jeho vystúpenia boli sprevádzané posmechom a opovrhnutím, našli sa dokonca kresťanskí spisovatelia oddaní pokroku, ktorí ho obviňovali z toho, že naschvál chodí o paliciach k pódiu, aby hral divadlo a vzbudzoval súcit. Títo milovníci kresťanskej demokracie, ktorú nám dodnes ohrievajú pokrokoví kresťania v údajných nehynúcich zásluhách osôb tzv. otcov zakladateľov Európskej únie, boli vtedy na rozdiel od Bernanosa presvedčení, že našli zázračnú pilulku na vyliečenie neduhov modernej doby – lásku

medzi kresťanstvom a demokraciou. Finálne štádium tejto „lásky“ zažívame myslím dnes, prostredníctvom niečoho, čo by sa dalo nazvať rozvodovým konaním. Zázrak sa nekonal.

Ostentatívne nekompromisný Bernanos po II. svetovej vojne odmietol Rád čestnej légie (bol mu predtým už dvakrát ponúknutý, ale vždy odmietnutý), rovnako ako členstvo vo Francúzskej akadémii a odmietol aj výzvu generála de Gaulla, aby sa stal ministrom v jeho dočasnej vláde. Jeho myseľ bola naplnená odporom k dobe, ktorá prichádzala a za svoju jedinou povinnosť, vedomý si blížiaceho konca svojho života, považoval za nutné vyhraniť sa voči fúzii kresťanstva, demokracie a pokroku.

Ako vnímal kresťanskú demokraciu Bernanos už v roku 1946? V reakcii na štvavé články proti jeho osobe v kresťansko-demokratickom časopise, príznačne nazvanom *Tempes Présent* (Súčasná doba), v ktorom ho obviňovali z nevďačnosti voči kresťanským demokratom napísal:

„Moja vďačnosť k týmto šľachetným spolubratom mi nemôže zabrániť, aby som neupozornil svojho milého kritika, že ma vtedy nechválili ako kresťanského demokrata, pretože som sa za kresťanského demokrata nikdy nepovažoval. Ba pokiaľ mám hovoriť jasne, cítim sa menej než kedykoľvek predtým uspôsobený k tomu, aby som sa ním stal. ...

Je možné, že sa ľudia v žalostnom zmätku týchto posledných rokov úprimne mýlili, pokiaľ sa týka mojej osoby. Beda, či nie je spisovateľ vždy nejakým spôsobom vydaný na milosť a nemilosť ktorémukolvek hlupákovi, ktorý sa domnieva, že ho pozná, pretože zle prečítal jeho knihy? Kto má moje knihy, môže si s nimi robiť čo chce, ale to neznamená, žeby preto mal právo robiť si aj s mojou osobou čo sa mu zachce. Napríklad to, že som napísal v knihe Veľké cintoríny vo svite mesiaca o bielom terore na Malorke, určite neopravňuje komunistov, aby mi pokleпávali na rameno, akoby sme spoločne páchali násilnosti a svätokrádeže v Barcelone. A z toho, že som kresťan a milujem chudobných ešte nijako nevyplýva, žeby som sa mal dať zapísať u priateľov pána Mauriaca (francúzsky spisovateľ Francois Mauriac, držiteľ Nobelovej ceny, priaznivec kresťanskej demokracie a jej nadšený propagátor, pozn. aut.)...

Je pravda, že istý počet dobrých ľudí, ktorí už viac-menej tušia, ako to so mnou je, si ešte robia ilúzie o slove demokracia, pretože sa im zdá, že je ešte v móde. Ale posledným stupňom rozkladu nejakého slova je práve to, že môže slúžiť komukolvek a obávam sa, že slovo demokrat bude čoskoro náležať medzi takéto slová. Pán Ford prikladá veľkú dôležitosť tomuto pseudonymu, pán Stalin sa ho rovnako drží, pán Maritain (Jacques Maritain, francúzsky katolícky filozof, tomista, neskôr obhajca demokracie a humanizmu, pozn. aut.) sa ho dovoľáva v mene svätého Tomáša Akvinského a pri mojom nedávnom odchode z Ameriky istí španielski jezuiti, až doteraz tak zapálení pre frankizmus, že ani poldňový pobyt v chladničke by ich nedokázal schladiť, sa ho začali tiež, aj keď nesmeli, dovoľávať. Ja ho za svoju osobu teda odmietam...

Napokon, ja som predsa videl ako sa rodila kresťanská demokracia, zároveň so Sillonom (katolícke liberálne hnutie odsúdené pápežom Píom X., pozn. aut.) a že vypučala z ctihodného kmeňa liberálneho katolicizmu... Ja sa však zatiaľ pridržím svojho spôsobu. Mám ho z tradície, ktorá nie je zrejme tradíciou priateľov pána Mauriaca, a ja nebudem nikdy naklonený nechať túto tradíciu znižovať, nech by to robil ktokoľvek.“

V liste adresovanom šéfredaktorovi tohto časopisu, Fumetovi neskôr uviedol:

„Ale ja som nikdy nebol demokratom a nikdy som nedopustil, aby som bol za neho považovaný, a vy viete dobre milý Fumet, že to nie je z ľahostajnosti ku slobode chudobných a slabých, ale práve naopak preto, lebo považujem demokraciu za čím ďalej, tým menej schopnú vziať na seba ochranu slobody. Áno, domnievam sa, že vo svete všeobecného dirigizmu demokracia už nemá čo postaviť proti diktatúre a bude do budúcnosti len pokryteckou sprostredkovateľkou diktatúry.“

Georges Bernanos na svojom motocykli

zdroj: Twitter

Aby vyjadril Bernanos svoj odpor k modernej dobe ešte dôraznejšie, zhrnul svoje výhrady voči nej v knihe *La France contra les Robots* (Francúzsko proti robotom), v ktorej vyznal svoju averziu voči zmechanizovanej a hypertechnickej modernej pokrokovej spoločnosti. Správne rozoznal, že preteky v technickom vývoji sú z logiky veci prepojené s mocenskými pretekmi a pokiaľ sa už raz rozbehnú, tak ich nikto nebude môcť zastaviť. Každý štát, či organizácia bude chcieť maximalizovať svojou technickú vyspelosť, jednak aby sa dokázali postaviť nepriateľovi alebo aby dokázali ovládať druhých:

„Avšak aj hlupák pochopí, že zdokonaľovanie vojny nutne logicky prinesie oslabovanie a úpadok mierových metód diplomacie. Každý nový vynález zvýši prestíž Sily a zníži prestíž Práva.“

Pripomeňme len, že Bernanosovi a jeho súčasníkom sa ešte ani len nesnívalo o technologickej arogancii a kontrole, ktorú zažívame dnes, a ktorá za posledného 1,5 roka enormne posilnila svoje pozície.

S nadsúhlasom, dnes už vzácnym, tu pozoruje Bernanos politicko-ideologické hemženie v mene demokracie, za pomoci všadeprítomného technického pokroku: *„Je dnes už isté, že civilizácia strojov môže nájsť pre svoje najkrvavejšie úlohy pomocníkov v ktorejkoľvek spoločenskej triede, medzi veriacimi aj neveriacimi, medzi bohatými aj chudobnými, medzi intelektuálmi aj medzi hlupákmi. Upokojuje vás to, hlupáci? Mňa nie. Ach, bezpochyby, hovoríte mi, že demokratickí bombardéri vykonávajú úlohu spravodlivosti. ... Ale spomeňte si len trochu! Medzi demokratickými sudcami tak dnešnej Ameriky ako aj Anglicka, či by sme medzi nimi nenašli veľký počet priateľov a zbožňovateľov Mussoliniho? Či sám Churchill sa medzi nich nerátal?“*

Nakoniec Bernanos v jednom zo svojich vtedajších článkov, nazvanom *Je mier možný?*, dospieva k odsúdeniu moderného štátu ako takého:

„Moderný štát nie je vybudovaný v ľudskom meradle, je to obluda, má potreby obludy, a obludy, tie nediskutujú, tie len rastú a zákon ich rastu je ich jediným zákonom. ... Tieto obludné organizácie, ktoré si na seba kladú všetky bremená, všetko obstarávanie a ktoré

všetko pohlcujú, už v sebe nemajú nič politické. Najmocnejší z nich budú ľahko požadovať pre seba ako životný priestor viac, ako celý povrch zemegule.“

V perspektíve tejto všeobecnej tendencie k sekulárnej totalite nenachádza Bernanos rozdiel medzi jej rôznymi smermi, ktoré sa dialekticky dopĺňajú, vytvárajú meniace sa koalície a fúzie a vzbudzujú dojem hry satanskej mačky s ľudskou myšou:

„Hlupáci majú úplné právo veriť, že je rozdiel medzi kapitalizmom a marxizmom, zatiaľ čo každému človeku, obdarenému zdravým rozumom je zrejmé, že tu nebeží o nič iné, len o dve rôzne podoby tej istej veci. Spoločnosť kapitalistická sa kedysi zakladala na určitom poňatí človeka a určenie človeka, založenom na pokroku, či presnejšie povedané na mechanickom pokroku. Liberálni ekonómovia, tak ako dnešní marxistickí videli ako úplne prirodzené obetovať tomuto pokroku človeka.

Domnievali sa, že by stačilo – odpracúc, s tým čo zostalo z kresťanskej spoločnosti, posledné prekážky schopné brzdiť hru ekonomických síl – nechať bežať stroj pokroku, aby na konci z neho vyšlo akési nové ľudstvo, ako povestné prasa z chicagských tovární. A sloboda bola pre nich len zámienkou, nie účelom. Hlásali slobodu nie z lásky alebo úcty k človeku, ale naopak z ľahostajnosti k tomu nedostatočne vyvinutému potomkovi opice, takmer nepodarenej to ukážke budúceho človeka.

Človek slobodný bol pre nich človekom odzbrojeným, vydaným napospas Ekonomike ako pokusné morča, ktorému oholili srst', aby si uľahčili prácu. ... Pre liberála, tak ako aj pre marxistu, existuje len jeden nepriateľ, človek kresťan, to jest človek, ktorý sa pokladá za slobodného a povýšeného nad veci, a existuje len jediná prekážka - spoločnosť vytvorená pre takýto druh človeka.“

Demokratické rovnostárstvo Bernanos jasne vidí ako nástroj moderného zotročenia:

„Vďaka demokracii, ktorá stavia rovnosť proti slobode, ruší hospodársky a politický liberalizmus, ktorý sa musel najskôr vyrovnáť s kresťanskou spoločnosťou, slobodu pomocou rovnosti. Stačí, aby človek nebol posledným z idiotov a pozná zaiste, že rovnostárska demokracia neustále posilňovala viac-menej otvorene moc Štátu, a to je dôležité! Keď rodiaca sa demokracia, mladá totalita, zrušila jediným škrtom celú robotnícku organizáciu starého režimu (cechy, pozn. aut.), ničiac zároveň bývalý hospodársky život, nepočínala sa inak, ako dnešná marxistická totalita.“

Porovnávajúc pokrokárov minulých s novými konštatuje:

„Rovnaká zaslepená viera v techniku, druh zvrhlej vedy, viera v povrchnú praktickú inteligenciu, obľudne rozvinutú na úkor všetkého vnútorného života.“ A dodáva: „Zúfalý pokus o materialistickú civilizáciu nemohol skončiť inak.“

Nakoniec sa vymedzuje voči akémukoľvek politickému davu, ktorý by sa chcel zmocniť jeho osoby, katolíckosti a kresťanstva, uvedomujúc si dobre rozhorčenie pokrokových ľudí a demokratov:

„Keď si dovoľujem takto hovoriť, masoví ľudia mi budú zaiste predkladať s rozhorčením vysvedčenia svojich zásluh, svojich hrdinov a mučeníkov. Tento argument, nech je akokoľvek úctyhodný, nestačí, aby mi zavrel ústa. V očiach človeka môjho veku nemá obeť života možno

takú cenu, ako v očiach ľudí Porážky a prímeria (narážka na kapituláciu v roku 1940, pozn. aut.). Patrím ku generácii, ktorá mala dva milióny mŕtvych, ale nepomerne menší počet komediantov. ... Dnes, tak ako predtým už mám po krk istých hrozieb a vydieračstva, na ktorých má spoluvinu zbabelosť kresťanov. Musím povedať, že či nacista, fašista alebo marxista, každý masový človek, môže žiť či umrieť s väčšou alebo menšou výkonnosťou, ale jeho život, tak ako jeho smrť patrí len hmote. Zbavený všetkého duchovného významu, hovorím, nemá v mojich očiach cenu.“

Bernanosovo odmietnutie pokroku a demokracie sa vzhľadom na to, že zakrátko nato zomrel, bralo buď ako trucovitý prejav starého človeka, ktorý chce byť za každú cenu proti hlavnému prúdu, alebo sa o ňom vôbec prestalo hovoriť, aby nevznikol dodatočne rozpačitý dojem z demokratickej prezentácie jeho osoby, ako prvoplánového „bojovníka proti fašizmu“. Jeho postrehy a postoje však v kontexte nasledujúceho vývoja, ako aj našej súčasnej situácie, ukazujú jeho prezieravosť, s ktorou odmietol tak demokraciu ako aj pokrok.

Liberálnodemokratický štát – Obluda – je tu. V mene rovnosti (etnickej, ekonomickej, pohlavnej, rasovej, medicínskej, invalidnej a pod.) nás kontroluje, diriguje a okráda o zvyšky reálnych slobôd. Technika, slepá a zároveň rovnako živelne expandujúca ako štátny moloch, slúži k čoraz väčšej kontrole, špehovaniu a ovládaniu, riadiac sa zákonitosťami, ktoré sú ako šité na padlú a lenivú ľudskú povahu, a voči ktorým sa hlúpy človek pokúša naivne bojovať – generovaním ďalších technických inovácií.

Bernanosovo posolstvo je jasné: len kresťanská civilizácia minulosti dokázala zvládnuť spojenie hierarchie so slobodou. Mimo nej sa nachádza len pohanská brutalita sily a automatická rozpínavosť moci, bez vnútorných limitov. Nech už sa nazýva akýmikoľvek vznešene znejúcimi pojmami.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/georges-bernanos-a-jeho-povojnove-odmietnutie-demokracie-a-pokroku/>